

LINNÉSTIGARNA I UPPSALA är rekonstruktioner av Carl von Linnés åtta exkursioner, pedagogiska naturvandringar, runt Uppsala. Han kallade dem Herbationes Upsalienses vilket är latin och betyder ungefär Uppsalas örtvandringar. Herbationes Upsalienses var ett system där hans studenter kunde upptäcka olika naturtyper under vårens olika faser, som avslutning på terminens studier.

LINNAEUS BUILT UP a system of eight "excursions," educational nature walks, around Uppsala, and called them Herbationes Upsalienses. "Herbationes" comes from Latin and means botanical walks. Seven of the excursions started at the town boundaries and an eighth took place in the village of Jumkil. The excursions represented the last lectures of the spring term.

Slån
Prunus spinosa
av Nils Forshed

Vandra i Linnés fotspår

VANDRINGEN är totalt 8,3 km lång och går bitvis längs smala steniga skogsstigar. Gläntan – Norby soldattorp 1,7 km. Norby Soldattorp – Lurbo bro 4,9 km. Lurbo bro - Vårdsätra gård 1,7 km

MER INFORMATION om alla åtta Linnéstigar som finns runt Uppsala finns på hemsidan www.linnestigarna.se.

Ladda ner appen **Naturkartan**, den underlättar ditt besök på Linnéstigar.

LINNÉSTIGARNA SKÖTS och förvaltas av Uppsala kommun. Vid frågor kan du kontakta oss på telefon 018-727 00 00.

I samarbete med

Linnés Historiska Landskap

Linnéstigarnas sträckningar bygger på Linnés Historiska Landskaps uppgifter funna i historiska dokument. Uppsala kommun tackar Linnean Society of London som bidragit med medaljongen till skyltar & foldrar.

GOTTSUNDA- VANDRINGEN

-en av åtta Linnéstigar

Vättersos

Linnébron

Predikstolen

Vandra i Linnés fotspår

GOTTSUNDAVANDRINGEN var den första exkursion som studenterna gav sig ut på under terminen. Det var förväntansfulla studenter som väntade vid Fjärdingstullen, som låg i Engelska parken där universitetsbiblioteket Carolina Rediviva nu ligger. De hade hört mycket om de spännande exkursionerna med Professor Linné.

Det biologiska värdet av Linnéstigarna i Uppsala är oerhört stort. Majoriteten av de svenska arterna är namngivna av Linné. På Linnés tid fanns inte bruket att skriva insamlingsort på insamlade djur och växter. Forskarna är emellertid övertygade om att åtskilliga arter som idag finns i Linnés samlingar i Linnean Society är från Uppsalas omgivningar.

THE GOTTSUNDA WALK was the first excursion of the term for Linnaeus's students. Full of expectation after all the exciting things they had heard about excursions with the famed professor, his students would gather in the English Park where the Carolina Rediviva Library now stands.

The biological importance of Linnaeus's *Herbationes Upsalienses* is enormous. A majority of Swedish species have names that were given them by Linnaeus. While it is assumed that many came from the area around Uppsala, there was no tradition at the time of including the name of the site of the collected animals and plants. Researchers are nonetheless convinced that numerous species in the Linnaean collection kept by the Linnean Society in London are from in and around Uppsala.

Året är 1754. Ut genom Kungsängstull vid Uppsalas södra stadsgräns vandrar en grupp människor. Det är herrar från universitetet som marscherar efter varandra. En har anteckningspapper och penna, han är protokollförare. En annan bär på en lång kopparburk vid höften. Det är en "Vasculum Dillenianum", som senare ska bli känd under namnet "portör". En tredje bär på den "Clerckska saxen", två korslagda håvar som man kan fånga insekter med. En fjärde har gevär med sig, han är fågelskytt. En femte går sist och vakar noga över gruppen. Han är utsedd till fiskal, ordningsman. Allt som allt är de ett trettiotal. Allra längst fram går deras lärare med raska steg, Professor Linnaeus, som visserligen är rätt kort i rocken, men som har desto mer pondus i sina steg.

Utdrag ur Guidegurun av M. Manktelow ur Nyfiken Grön – handbok för naturguider. 2006. reds. C. Bertilsson och P. Larsson Svenska Naturskyddsföreningen

”De vetgiriga och flitiga naturforskare, som i mängd finnas i Upsala, fullända på detta sätt sina botaniska exkursioner, mestadels under juni månad.

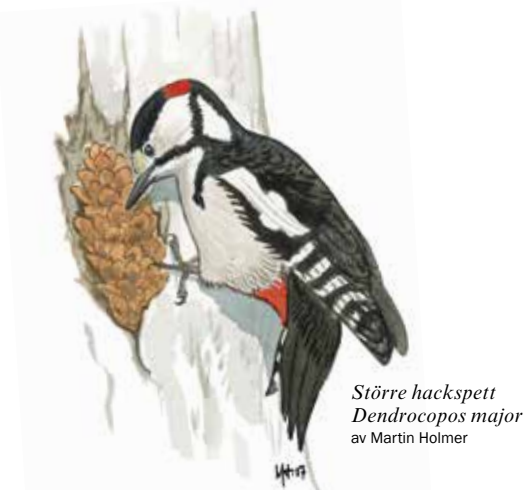
De lära genom dessa kända sitt färdenslands rika skatter för att en gång använda dem till nytta för sig själva och till gagn för samhället samt till Skaparens pris och ära.”

Ur Botaniska Exkursioner i trakten av Uppsala, *Herbationes Upsalienses*. Akademisk avhandling under Linnés præsidium Upsala 1753.

The year is 1754. A group of people are wandering out through Kungsängstull by the southern boundary of Uppsala city; gentleman from the University marching one after the other. One of them has notepaper and a quill pen; he is the record-keeper. Another is carrying a long copper can on his hip; this is a vasculum dillenianum, later to be known as just a "vasculum". A third is carrying the "Clerck's scissors", a pair of crossed nets used to catch insects. A fourth is carrying a gun; he is a bird shooter. The fifth and last watches over the group carefully. He has been appointed as fiscal, or monitor. All told, there are about 30 of them. In front moving with quick steps, is their teacher, Professor Linnaeus; he may be rather short, but he carries authority in his stride.

”The diligent and inquisitive natural researchers, found in abundance in Uppsala, thus perfect their botanical excursions; mostly in the month of June. Through these, they learn to know the rich treasures of their homeland, that they might one day use them to their own benefit and the good of society, and to the praise and glory of the Creator.”

GOTTSUNDAVANDRINGEN

Siffrorna på den blåmarkerade Linnéstigen visar var informationstavlor finns placerade längs vandringen.
The numbers on the blue Linnépath shows where you can find information along the way.

Vad såg Linné och hans studenter under sin naturvandring genom landskapet?

Vår rekonstruktion av Linnés stigar, som i vissa delar har fått anpassas efter stadens förändring sedan 1700-talet, är markerad med blått både på kartan och ute i landskapet.

FJÄRDINGSTULL

Vid Fjärdingstull startade Herbatio Gottsundensis som ledde över Lasseby backar, genom Norby helvete och vidare mot Lurbo.

LASSEBY BACKAR

I höjd med Eriksbergskyrkan vidtog så ”de kala Lassebybackarna”. Här bör själva ”Lasseby” ha legat. Byn är känd sedan medeltiden och hette så ända in på 1500-talet, sedan kan ett namnbyte ha skett. Lasseby-backar var betesmarker med växlande partier av öppna torra hagar och däremellan mer fuktig skogklädd mark. Studenternas protokoll anger arter som mjölon, kråkris, tvåblad och skogsstjärna.

NORBY HELVETE

Från Lasseby begav man sig vidare mot Norby och Hågadalens. På vägen dit passerade man ”Norbykärr”, eller som det också kallades, Norby Helvete. Artlistorna visar att detta måste ha varit ett stort kärr vid mitten av 1700-talet, med tätört, rosling, skvatram, sileshår och till och med hjortron. Kärret dikades ut och odlades upp redan på 1800-talet. Det var först 2003 som man kunde belägga platsen för Norbykärr till Ekeby egna område.

NORBY OCH GOTTSUNDA

I Hågadalens låglänta partier bredde Norby och Gottsunda ängar ut sig och här var uppgiften att lära sig de olika växternas nytta som foder för djuren. Vallodling på naturlig äng var en innovation på denna tid. Kanske samlades sällskapet ända nere vid åkanten under examinationen. Därefter drog man sig upp mot Norby lund. Här följde man vägen mot Gottsunda som slingrade sig mellan backar och åkerrenar. I denna lund eftersöktes främst örter med medicinska egenskaper.

FÄBODARNA

Snutt över dalgången skymtade man nu bebyggelse och välhävade betesmarker. Där låg Fäbodarna, en utgård under domprosten i Uppsala. Här ser man fortfarande grunderna efter boningshus och fähus. Backarna rymmer idag ett rikt skikt av ädellöv och hassel, men var på Linnés tid mycket mer öppet.

GOTTSUNDABERGEN

Sällskapet fortsatte sin vandring ned under de skuggade bergsstupen vid ”Predikstolen”. Man klättrade även upp mot bergens krön och fann de typiska växter som hörde till denna växlande miljö, bland annat vätteros. Långt före Linné, under bronsåldern för 2500 år sedan, hade dessa klippor fått tjäna som skydd för Hågadalens bönder. Resterna av borgen syns fortfarande tydligt uppe på krönet.

VÅRDSÄTRA GÅRD

Gottsundavandringen fortsatte genom mycket växtrika ängar som kallades ”Floras Eden” och slutade vanligen vid Vårdsätra gård. Någon gång gick man ända till Flottsund. Idag kan du fortsätta Vårdsätrastrandpromenad och Upplandsleden längs Ekolns strand fram till Flottsund. I gårdens park på en halvö ut mot Ekoln fanns en tätvuxen lund som man besökte. Senare skulle Linnés barnbarnsbarn Carl Ridderbielke bosätta sig här efter försäljningen av Hammarby till staten 1879.

What did Linnaeus and his students see during their excursion through the landscape?

The reconstruction of the Herbationes Upsalienses, which in some areas has had to be adapted to the changes in the city since the 18th century, is marked in blue both on the map and in the landscape.

FJÄRDINGSTULL

Herbatio Gottsundensis is started at Fjärdingstull, which led over Lasseby hills, through Norby Helvete and on to Lurbo.

LASSEBY HILLS

On a level with Eriksberg church, came “the bare Lasseby hills”. This is where “Lasseby” itself was supposed to have been. The town was known since the Middle Ages and kept its name right into the 16th century, after which there may have been a change of name. Lasseby hills were pasturelands with shifting areas of open dry fields and more damp wooded tracts in between. The students’ records mention such species as bearberry, crowberry, twayblade and chickweed wintergreen.

NORBY HELVETE

From Lasseby, they proceeded towards Norby and Hågadalens. On the way there, they would pass “Norbykärr”, or Norby Helvete [Norby Hell] as it was also known. The list of species shows this must have been a great marsh in the middle of the 18th century, with butterwort, wild rosemary, marsh tea, sundew and even cloudberry. By the 19th century, the marsh had been drained and reclaimed and only in 2003 was it possible to substantiate the location of Norbykärr as the Ekeby municipal housing area.

NORBY AND GOTTSUNDA

In Hågadalens low-lying tracts, the Norby and Gottsunda meadows broadened out and here, the task was to learn the merits of the various plants as food for animals. The cultivation of grazing on natural meadow was an innovation at that time. Perhaps the company gathered right down by the bend of the stream during the examination. After that, they went up towards Norby grove. Here, they follow the road towards Gottsunda, which meandered between hills and headlands. In the main, herbs with medical properties were sought in this grove.

FÄBODARNA

Diagonally across the long valley, one could now glimpse settlement and well-tended pastureland. There was Fäbodarna, and outlying farm are under the Dean of Uppsala. The foundations of dwellings and cattle sheds are still visible here. Today, the hillsides are richly covered in broadleaf trees and hazel, but were more open in Linnaeus’s time.

GOTTSUNDABERGEN

The company continued rambling down under the wooded mountain slope by “Predikstolen”. They also climbed to the crest of the hill and found the typical plants which belonged to this changing environments, including toothwort. Long before Linnaeus, during the Bronze Age 2,500 years before, these cliffs had served as protection to the farmers of Hågadalens. The ruins of the fortress are still clearly visible upon the crest.

VÅRDSÄTRA ESTATE

The Gottsunda trail continued through richly foliated meadows known as “Flora’s Eden” and usually ended at Vårdsätra estate. Sometimes, they went on to Flottsund. In the estate park on a peninsular out towards Ekoln, was a densely planted grove which they visited. Later, Linnaeus’s great-grandson, Carl Ridderbielke, would settle here after selling Hammarby to the Swedish state in 1879.